

Hlavní oblasti diagnostiky ve speciální pedagogice - Diagnostika HM, JM, sebeobsluhy a grafomotoriky

Hrubá motorika: souhrn pohybových aktivit, postupné ovládní a držení těla, koordinace horních a dolních končetin, rytmizace pohybů.

Jemná motorika: postupné zdokonalování jemných pohybů rukou, uchopování, manipulace s drobnými předměty.

Hlediska hodnocení:

Hledisko vývoje (normální, opožděný, patologický)

Hledisko opoždění (lehké, střední, těžké)

Hledisko kvality (koordinace pohybů, narušení koordinace, nekoordinované pohyby)

Hledisko výkonu (síla rychlost vytrvalost)

Při SPD rozlišujeme složky motoriky:

Pohyby spontánní (prováděné z vlastního popudu)

Pohyby reflexní (vázané na určitý podnět)

Pohyby záměrné (volní, k určitému účelu)

Pohyby expresivní (projevy psychického stavu)

Pohyby mluvidel při komunikaci

Specifika vývoje motoriky u osob s MP

Závisí na hloubce základního postižení (na stupni MP)

Narušená je motorická koordinace, obratnost a rychlost

Na podkladě organického postižení CNS (MO) i imobilita

Specifika vývoje motoriky u osob s TP

Závisí na typu postižení (deformace, malformace, MO, myopatie...)

Závisí na etiologii (vrozené, získané)

Omezení se projevuje v koordinaci pohybů, v síle, obratnosti, rychlosti, celkové hybnosti

Specifika vývoje motoriky u osob s ZP

ZP významně omezuje motorický vývoj

Největší opoždění u vrozené slepoty v kojeneckém věku, prostředí ztrácí stimulační hodnotu bez možnosti zraku je špatná orientace v prostoru (dítě se uhodí, pády, bolestivé zkušenosti)

Motorické kompetence určují míru samostatnosti.

JM – zdroj poznávání, rozvoj hmatu

Specifika vývoje motoriky u osob s SP

Motorika může být ovlivněna poruchou vestibulárního vnímání

VV je součástí vnitřního ucha, je uloženo v blízkosti hlemýždě ve skalní kosti

Vestibulární orgán (rovnovážný, statokinetický) má význam: při detekci polohy a pohybu hlavy a těla a při udržování rovnováhy.

Absence zvukových podnětů z prostředí negativně ovlivňuje: pohyb, orientaci v prostoru, zvýšené bezpečnostní riziko.

Diagnostika vývoje HM

Vývojové škály (Gesellova škála, škála Bayleyové)

Osobní anamnéza: pasení koníčků, plazení, lezení, otáčení, sed stoj, chůze

Motorické testy:

škála Oseretzkého (od 4,5-14,5 let)

Orientační test dynamické praxe (J. Míka)

Test rovnováhy a pohybové koordinace (F. Kábele)

Test na určení svalové síly (V. Janda)

Pohyby dítě (účelné, volní, mimovolní)

Charakteristika pohybů (přesnost, rozsah, síla, dynamika, tempo, koordinace,...)

Pohybová paměť

Výskyt stereotypů a automatismů

Uvědomělé provádění pohybů

Sledujeme pohybové možnosti a omezení:

- a) Dítě se pohybuje samostatně, bez omezení
- b) Pohybuje se zjevným omezením (jakým?)
- c) Pohybuje se za pomoci ortopedických pomůcek
- d) Je na vozíku:

▶ Sedí bez fixace

▶ Sedí pomocí postranních opěrek

▶ Sedí pouze s pomocí opěrek, popruhů, klínu

Diagnostika sebeobsluhy

Úzce souvisí s diagnostikou motoriky a laterality. Sebeobslužné úkony vycházejí z motorických dovedností (HM, JM). Problémy v oblasti sebeobsluhy, její kvality a samostatného provádění jsou vázány na různé druhy a hloubku postižení. Nejzávažnější bývají u dětí s TP, popř. KP, MR a zrakových vad.

Sebeobsluha se týká těchto okruhů činnosti:

stravovací sebeobslužné úkony (stolování - jídlo, pití)

hygiena (udržování čistoty, mytí, samostatné používání toalety)

oblékání a obouvání včetně péče o zevnějšek

Stravovací úkony: Krmení druhou osobou. Podoba stravy (mixovaná, pasírovaná,..). Zacházení se lžičkou, vidličkou, příborem. Přijímání tekutin (hrníček s náustkem). Speciálně upravené příbory, misky,....

Oblékání a obouvání: Zapínání a rozepínání knoflíků, zipu, háčků, patentů,.. Schopnost oblečení vysvléct, složit, pověsit. Oblékání – postup. Rozlišení předního a zadního dílu oděvu. Zavazování tkaniček.

Hygienické návyky: Udržování čistoty. Inkontinence. Noční enuréza. Umí dát najevo potřebu. Používání kapesníku. Míra dopomoci. Závislost na asistenci druhé osoby.

Doporučená literatura

OPATŘILOVÁ, Dagmar a Dana ZÁMEČNÍKOVÁ. Podpora rozvoje hybnosti osob s tělesným postižením. 1. vyd. Brno, Elportál, 2014. Brno: Masarykova univerzita, 2014. (is.muni.cz – výukové e-publikace - pedagogika-Podpora...)

OPATŘILOVÁ, Dagmar. Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s dětskou mozkovou obrnou. 2., přepracované a rozšířené. Brno: MU, 2010. 150 s. ISBN 978-80-210-5266-6.